

запобігання в умовах чинного кримінального і кримінального процесуального законодавства.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/-254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Близько 250 тисяч слів і словосполучень / гол. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ Перун. 2001. 1728 с.
3. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Житлове право України: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 250 с.
4. Завада О. Житлово-комунальне господарство: проблеми галузі з точки зору антимонопольного законодавства. Економіка України. 2018. № 10. С. 4–13.
5. Про житлово-комунальні послуги: Закон від 9 листоп. 2017 р. № 2189-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2021 року. Офіс Генерального прокурора України. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

Рудик Микола Миколайович,

здобувач кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

КРИМІНОЛОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Висвітлено основні заходи, спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням, їх детермінації, що вчиняються у сфері безпеки дорожнього руху, а також підвищення ефективності діяльності органів правопорядку.

Ключові слова: сфера безпеки дорожнього руху, запобігання злочинності, кримінологічний прогноз, програмно-цільовий підхід.

Summary: The main measures aimed at the prevention of criminal offenses, their determination, which are carried out in the field of road traffic safety, as well as increasing the effectiveness of law enforcement agencies, are highlighted.

Key words: the field of road safety, crime prevention, criminological forecast, programmatic approach.

Вчинення кримінальних правопорушень – динамічне соціальне явище, яке швидко змінюється відповідно до змін, які відбуваються у суспільстві. Нинішній кризовий період у розвитку України як незалежної держави зумовлений низкою об'єктивних і суб'єктивних причин, що мають як внутрішній, так і зовнішній характер, а тому ефективність боротьби зі злочинністю залежить від ступеня наукового забезпечення та аналітичного супроводження на всіх рівнях, інтенсивності взаємодії вчених і практиків різних дотичних галузей науки у справі формування узгодженого інтегрованого цілісного наукового продукту. Негативні процеси і тенденції, які відбуваються в Україні, вимагають постійного наукового відстеження, глибокого і детального дослідження криміногенної обстановки, внесення відповідних коректив у стратегію і тактику попередження злочинності.

Реальність кримінальних загроз обумовила необхідність удосконалення форм та методів запобігання злочинності. У цьому зв'язку на порядок денний поставлено питання про розроблення принципово нових підходів до забезпечення комплексного характеру цього виду діяльності, зокрема за рахунок застосування програмно-цільових структур.

Прогнозування в державній політиці – це багатоаспектна діяльність, спрямована на виявлення перспективних суспільно-значущих проблем та шляхів їх вирішення в інтересах оптимізації управління державно-політичною сферою [1]. Прийняття стратегічних управлінських рішень завжди ґрунтується на передбаченні їх наслідків у контексті загальних економічних, соціальних, культурних та інших процесів. Причому йдеться не про дозвільні припущення чи робочі гіпотези, а про складну науково-дослідну й логіко-конструктивну діяльність, котра охоплює: всебічний аналіз наявних тенденцій; варіантне передбачення розвитку подій; оцінку наслідків планованих рішень; обґрунтування напрямів державного (галузевого) розвитку. Чим вищий рівень науковості прогнозів, тим вони якісніші, а державне планування та управління в цілому – результативніші [2]. Тільки на основі достовірних, науково обґрунтованих прогнозів результати державної політики максимально збігатимуться з її генеральним задумом та стратегічними цілями [3, с. 57–58].

Програмно-цільовий підхід до запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху (БДР) є новітнім ефективним засобом організації вказаної системи на основі розумної диференціації правоохоронного потенціалу в межах окремих регіонів

країни. Необхідність саме такого розподілу зусиль зумовлена такими причинами:

функціонуванням регіонів як певних автономних та відносно самостійних соціально-економічних систем;

поглибленням процесів децентралізації влади, надбанням більшої самостійності адміністративно-територіальними утвореннями;

наявністю територіальних особливостей БДР та злочинності. Так, вітчизняні кримінологи розкрили три закономірності територіального розподілу злочинності: нерівномірність, стабільність, криміногенну диференціацію регіонів [4; 5, с. 31];

зручністю координації та інтеграції діяльності всіх суб'єктів сектору безпеки, що реалізують програму запобігання кримінальним правопорушенням у сфері БДР у межах такого регіону.

Кримінологічний прогноз – це ймовірне судження про майбутній стан (рівень, структуру, динаміку) злочинності та її детермінанти, можливості профілактики й інші засоби впливу на злочинність у певний період часу [6].

У свою чергу, в умовах сьогодення, О. О. Титаренко сформував узагальнене визначення кримінологічного (прогнозного) сценарію зміни стану злочинності, котре запропонував розуміти як послідовний логічний опис альтернативного гіпотетично можливого варіанту трансформації злочинності (його кількісно-якісних показників, детермінаційного комплексу), стану державного впливу на неї у майбутньому (на короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий періоди), який відбиває різні погляди на минуле, теперішнє та майбутнє, а також є підґрунтям для стратегічного планування та програмування в процесі формування і реалізації державної політики у сфері протидії злочинності. Також автором визначено структуру кримінологічного сценарію трансформації злочинності, яка містить у собі наявність таких взаємопов'язаних компонентів: опис та аналіз вихідної ситуації щодо стану злочинності, опис та аналіз факторів/загроз впливу на вихідну ситуацію (опис та аналіз можливих шляхів розв'язання вихідної ситуації), аналіз кінцевої ситуації щодо стану злочинності (альтернативні варіанти трансформації кінцевої ситуації) [7, с. 6–7].

На думку інших учених, кримінологічне прогнозування – це систематичне отримання інформації про можливий стан кримінологічної обстановки, чинників злочинності у майбутньому на основі використання наукових методів та відповідних процедур з метою вироблення або корегування запобіжних заходів у майбутньому.

Злочинність у сфері БДР необхідно прогнозувати, передбачати. Масштабність проблем запобігання кримінальним правопорушенням, динамізм обстановки, різноманіття процесів і явищ, пов'язаних з відтворенням злочинності та її виявами в соціальному житті, зумовлюють актуальність комплексного прогнозування розвитку ситуації. Без цього неможливо досягти точності та своєчасності у визначенні цілей і завдань у сфері БДР, їх співвідношення і пріоритетів; неможливо встановити необхідні обсяги та інтенсивність заходів запобігання, кримінально-правового, адміністративного, а також кримінально-політичного впливу на протиправність. Актуальність прогнозування у сфері БДР зумовлена ще й тим, що, по-перше, з'явилася яскраво виражена соціальна потреба вдосконалення кримінально-правових, кримінальних процесуальних основ запобігання кримінальним правопорушенням; по-друге, стало очевидним, що сучасні масштаби злочинності детермінують створення державної системи комплексного спостереження, аналізу і прогнозу у сфері БДР.

Загалом, як убачається, необхідне створення «ситуаційних кримінологічних центрів» на базі НПУ. Завдання таких центрів – узагальнення зібраної криміногенної інформації та її аналіз, нагромадження заходів кримінологічного прогнозування й побудова можливих кримінологічних моделей розвитку злочинності та комплексних цільових планів її запобігання. Головна їх функція – динамічне моделювання, яке дозволить прогнозувати можливі криміногенні наслідки різних варіантів розвитку окремих видів кримінальних правопорушень, у тому числі й у сфері БДР (комплексний аналіз стану дорожньо-транспортної безпеки; прогноз стану БДР та кореляційні соціально-економічні показники в довгостроковій перспективі; генерація системи запобіжних заходів, спрямованих на підвищення БДР; побудова кримінологічних моделей стану БДР; оперативність розрахунків, достовірність їх результатів). Кримінологічний аналіз та прогноз, які можуть бути надані ситуаційним кримінологічним центром, допоможуть правоохоронним органам всебічно володіти складною криміногенною ситуацією, створити умови щодо майбутнього ефективнішого запобігання кримінальним правопорушенням та забезпечення національної безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Джужа О. М., Іванов Ю. Ф. Кримінологія : навч. посіб. Київ : Вид. Паливода А. В., 2008. 292 с.
2. Кальман О.Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2004. 433 с.

3. Інформаційна складова державної політики та управління : монографія / заг. ред. Грицяк Н. В. Київ : К.І.С., 2015. 320 с.

4. Шакун В. І. Урбанізація і злочинність в Україні : автореф. дис. ...докт. юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Харків : НЮАУ ім. Я. Мудрого, 1996. 38 с.

5. Литвак О. М. Державний вплив на злочинність: кримінологічно-правове дослідження. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 280 с.

6. Кримінологія : навч. посіб. / О. М. Джу́жа, В. В. Васи́левич, О. Г. Колб та ін. ; за заг. ред. проф. О. М. Джу́жі. Київ : Атіка 2009. 312 с.

7. Титаренко О. О. Теорія та практика державного програмування протидії злочинності в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Харків, 2020. 40 с.

Гуцалюк Михайло Васильович,
провідний науковий співробітник
Міжвідомчого науково-дослідного центру з
проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України, кандидат
юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ ПІД ЧАС КІБЕРВІЙНИ

Анотація. У тезах розглянуто напрями діяльності правоохоронних органів щодо протидії кіберзлочинності під час кібервійни. Запропоновано низку рекомендацій, що можуть бути ефективно використані у запобіжній діяльності даного напрямку.

Ключові слова: кіберзлочинність, кібератака, фішинг, кібершахрайство, кіберзлочини, стратегія кібербезпеки, кібервійська, служба кібероборони.

Summary. The theses consider the directions of law enforcement agencies in countering cybercrime

during cyber warfare. A number of recommendations that can be effectively used in preventive activities in this direction are offered.

Keywords: cyber crime, cyber attack, phishing, cyber fraud, cyber crimes, cyber security strategy, cyber military, cyber defense service.